

Arbetslivskommissionen för fordonsbranschen, lägesbild 2020–2021

Arbetslivskommissionen för fordonsbranschen har utarbetat en lägesbild av kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet i examina inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom sitt eget område inom yrkesutbildningen (statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För denna uppgift har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppföljnings-, bedömnings- och responsinformation bland annat från utbildningsförvaltningens statistik-, styrnings- och regleringstjänst samt den nationella informationsresursen KOSKI.

Prestationsuppgifter från 2020 blev tillgängliga för kommissionerna våren 2021. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna gjort i KOSKI-data efter denna tidpunkt syns inte i denna lägesbild. Detsamma gäller statistiska uppgifter om antalet prestationer år 2021, som plockades från KOSKI-databasen i början av 2022. De granskade prestationsantalen publiceras senare i Utbildningsstyrelsens statistiktjänst på webbplatsen Vipunen.fi.

De uppgifter som används i lägesbilden har plockats direkt ur KOSKI-databasen i den form som läroanstalterna har anmält dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Av tekniska skäl har exempelvis inte alla uppgifter som registrerats i läroanstalternas egna studieförvaltningssystem överförts korrekt till KOSKI-databasen, och uppgifterna statistikförs då under "ingen uppgift"/"inte anmält".

Som källmaterial har man exempelvis använt rapporter från kommissionernas besök, rättelseyrkanden och utlåtanden.

Antal avlagda examina och examensdelar

Avläggande av examina och examensdelar	2020		2021	
	hel examen	examensdel	hel examen	examensdel
Grundexamen inom bilbranschen	1 592	16 645	1 749	17 737
Kompetensområdet för bilteknik	1 406		1 445	
Kompetensområdet för reparation av motordrivna småmaskiner	55		50	
Kompetensområdet för billackering	33		82	
Kompetensområdet för bilförsäljning	14		13	
Kompetensområdet för reservdelsförsäljning	37		36	
Kompetensområdet för bilplåtslagning	27		102	
Ingen uppgift	20		14	
Kompetensområdet för bilplåtslagning, kompetensområdet för bilteknik	0		2	
Kompetensområdet för billackering, kompetensområdet för bilteknik	0		1	
Kompetensområdet för bilteknik, kompetensområdet för reparation av motordrivna småmaskiner			3	
Kompetensområdet för bilplåtslagning, kompetensområdet för billackering			1	
Yrkesexamen inom fordonsbranschen	165	1 014	262	1 533
Kompetensområdet för däckservice	4		2	
Kompetensområdet för arbetsledning	17		34	
Kompetensområdet för skadereparation	11		19	
Kompetensområdet för verkstadsservice	87		171	

Kompetensområdet för försäljning och kundservice	43		34	
Ingen uppgift	3		2	
Specialyrkesexamen inom fordonsbranschen	17	93	63	327
Kompetensområdet för skadereparation	4		19	
Kompetensområdet för verkstadsservice	6		21	
Kompetensområdet för försäljning och kundservice	0		2	
Kompetensområdet för förmansarbete inom fordonsbranschen	5		17	
Ingen uppgift	2		4	
Totalt	1 774	17 752	2 074	19 597

** Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter. Avläggandet av examensdelar omfattar inte examensdelar som registrerats som lokala. Examina som är i en övergångsperiod syns inte i tabellen och ingår inte i antalet i tabellen.*

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Enligt statistiken har avläggandet av grundexamen inom bilbranschen för hela examens del börjat öka något. På grund av de gemensamma examensdelarna har en del inte avlagt hela examen. I grundexamen inom bilbranschen har examensdelar avlagts mer än hela examen. Nationellt finns utbildningsanordnare som har avslutat sina utbildningar för grundexamen inom bilbranschen.

Det finns konkurrens inom branscherna. Intresset för bilbranschen har minskat. Minskningen syns i antalet prestationer. Det finns dock regionala skillnader i antalet prestationer.

Effekterna av covid-19 syns ännu till viss del i avläggandet av examina och examensdelar. Studietiden har förlängts, då man har tvingats flytta tidpunkten för yrkesprov som ingår i examen exempelvis från hösten till våren. Andra orsaker är minskande åldersklasser och avbrutna studier.

Enligt statistiken syns en liten ökning i yrkes- och specialyrkesexamina. Man bör observera att utbildningarna är tvååriga och att yrkes- och specialyrkesexamensprogram inte inleds varje år. När teknologin inom bilbranschen utvecklas avläggs många examensdelar. Genom utbildningen vill man skaffa sig specialkompetens för arbetslivets behov, vilket ses som positivt.

Yrkesinriktade examensdelar, obligatoriska och valbara examensdelar, gemensamma examensdelar

Yrkesinriktade examensdelar, obligatoriska och valbara examensdelar samt gemensamma examensdelar har medfört vissa utmaningar för avläggandet av studier. Om avläggandet av de gemensamma examensdelarna lämnas till det sista året avläggs de ofta inte alls. Detta leder till att fler examensdelar avläggs. Spridningen är väldigt stor bland studerande. Samma sak kan observeras vid många läroanstalter.

Marginellt avlagda examina och kompetensområden

Inom grundexamina inom bilbranschen har antalet prestationer inom kompetensområdena för bilplåtslagning och billackering kollapsat på ett märkbart sätt under året. Det råder en skriande brist på dessa arbetstagare inom branscherna. Utbildningsanordnarna har inte tillräckligt med kunnig personal för att utveckla kunnandet inom kompetensområdena för bilplåtslagning och billackering. Information om dem som avlagt nyttofordonsdelen fås inte separat från statistiken, eftersom de ingår i grundexamen inom bilbranschen.

Anordnande av examina

Examen	Tillstånd för anordnande	Aktiva anordnare
Grundexamen inom bilbranschen	57	53
Yrkesexamen inom fordonsbranschen	34	20
Specialyrkesexamen inom fordonsbranschen	21	9

** aktiviteten fastställs utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten har registrerat avläggande av examina eller examensdelar enligt de KOSKI-data som lämnats till kommissionen 2020 eller 2021.*

Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter.

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen och anordnande av examina

Det allmänna intresset för bilbranschen har minskat. Exempelvis skadereparationer och nyttofordon intresserar inte. Utbildning i billackering ordnas endast i liten utsträckning på läroanstalter. De sannolika orsakerna är utbildningsanordnarnas ekonomiska perspektiv såsom investeringar och priset samt brist på kunnig personal.

Allmänt taget råder det brist på lärare som kan ge undervisning för yrkes- och specialyrkesexamina inom fordonsbranschen.

Efterfrågan på utbildningar som leder till yrkesexamen är större än efterfrågan på utbildningar som leder till specialyrkesexamen. Arbetsplatserna behöver personer med yrkesexamen. Bilmärkesorganisationer utbildar mekaniker och arbetsledare enligt sina egna huvudmäns krav och standarder. Uppgifterna motsvarar ofta yrkes- och specialyrkesexamensnivån. En del utbildningsanordnare fungerar som huvudmännens representanter och ger utbildning som kan genomföras som läroavtalsutbildning, som är utbildning som leder till examen. Systemet för yrkesprov har inte avtalats med den officiella utbildningsanordnaraktören.

Den kraftiga teknologiska utvecklingen inom bilbranschen leder till att befintlig personal behöver omskolas. Kompetensen inom fel- och eldiagnostik kommer att öka betydligt inom bilbranschen. Dessa avläggs som examensdelar, som framöver kan kompletteras till hela examina.

Försäljningsuppgifterna inom bilbranschen kommer att förändras betydligt i och med digitaliseringen. Detta innebär att serviceaffärsverksamheten i företagen måste omorganiseras. Bilhandelns karaktär kommer att förändras betydligt. Värdekedjan i försäljningen inom bilhandeln förändras, vilket kommer att skapa nya affärsmodeller.

Avläggandet av examensdelar kommer att öka då kunnandet och förändringarna ökar.

Fördelning av avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

Man kan se en geografisk fördelning mellan utbildningsanordnare i fråga om avläggandet av examina och examensdelar. I framtiden krävs ett omfattande nätverkande och samarbete, som ger kostnadseffektivitet samt djupare koncentration och utveckling av kunnande.

Examensanordnandets geografiska täckning

Den geografiska täckningen ser bra ut "på pappret", men är i verkligheten inte tillräcklig.

De aktiva utbildningsanordnarna är betydligt färre för yrkes- och specialyrkesexamen inom fordonsbranschen än för grundexamen inom bilbranschen.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

I huvudsak utförs yrkesprov för grundexamen inom bilbranschen (55–60 %) och yrkesexamen inom fordonsbranschen (99 %) på arbetsplatser.

Grundexamen inom bilbranschen

Platser för avläggande av yrkesprov: Arbetsplats 60,34 %, läroanstalt 20,59 %, arbetsplats och läroanstalt 6,53 %, ingen uppgift 12,54 %.

Personer som fattat beslut om bedömningen: Lärare och arbetsgivare/arbetslivsrepresentant 54,15 %, två lärare 9,79 %, arbetsgivare/arbetslivsrepresentant 0,83 %, lärare 16,48 %, ingen uppgift 16,36 %.

Yrkesexamen inom fordonsbranschen

Platser för avläggande av yrkesprov: Arbetsplats 72,73 %, läroanstalt 2,09 %, arbetsplats och läroanstalt 2,67 %, ingen uppgift 22,5 %.

Personer som fattat beslut om bedömningen: Lärare och arbetsgivare/arbetslivsrepresentant 65,49 %, två lärare 0,72 %, arbetsgivare/arbetslivsrepresentant 5,81 %, lärare 5,81 %, ingen uppgift 21,27 %.

Specialyrkesexamen inom fordonsbranschen

Platser för avläggande av yrkesprov: arbetsplats 64,22 %, läroanstalt 1,53 %, arbetsplats och läroanstalt 0,31 %, ingen uppgift 33,94 %

Personer som fattat beslut om bedömningen: Lärare och arbetsgivare/arbetslivsrepresentant 61,77 %, två lärare 1,53 %, lärare 3,98 %, ingen uppgift 32,72 %.

Medeltal för yrkesprov i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen (avslutande enkät)

I medeltalet i studeranderesponsen om yrkesprov i grundexamen inom bilbranschen samt yrkes- och specialyrkesexamen inom fordonsbranschen ses inga större variationer i den avslutande enkäten. Variationsintervallet är 4,3–4,7. Studeranderesponsen ger inte tillräckligt med information om helheten för fristående examen. Arbetslivskommissionen har därför bestämt att man framöver även ska samla in statistikuppgifter om arbetsplatshandledarnas respons, yrkesprov som gjorts på arbetsplatser och läroanstalter samt respons från studerande. På detta sätt vill man säkerställa att trepartssystemet fungerar.

** granskningsperioden för studeranderesponsen är 1.7.2019–31.12.2021. Bedömningsskala 1–5, där (5) betyder helt av samma åsikt, (4) delvis av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) delvis av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt*

Reflektioner

Förverkligande av tvåpartsbedömning i bedömningar av kunnande och motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

Effekterna av covid-19 syns ännu i platserna för genomförande av yrkesprov.

Motiveringarna till att ordna yrkesprov på läroanstalter är att alla yrkesprov inte kan ordnas på arbetsplatser med tanke på verktyg och tid. Inom bilbranschen finns vissa examensdelar som måste kompletteras på läroanstalter. Det finns också datatekniska problem som beror på själva systemet eller på personerna.

Ordnandet av yrkesprov på läroanstalterna preciseras för arbetslivskommissionernas medlemmar i samband med besöken.

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

Inom bilbranschen finns arbetsuppgifter som studerande inte får utföra på arbetsplatser.

Generaliseringar gällande rättelseyrkanden

Det går inte att göra generaliseringar gällande rättelseyrkanden, eftersom arbetslivskommissionen inte har behandlat några rättelseyrkanden.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Arbetslivskommissionen har inte behandlat några planer för bedömning av kunnande.

Annat allmänt: Arbetslivskommissionens observationer baserar sig på statistik och registrerad information från den förra verksamhetsperioden, eftersom den nya arbetslivskommissionen inte hunnit göra några besök innan denna rapport skickades.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Arbetslivskommissionen har inte gjort några besök under covid-19-tiden, så ingen information har samlats in om det praktiska genomförandet av personlig tillämpning.

God praxis

Inget att kommentera.

Generella observationer

Inget att kommentera.

Utvecklingsområden i anordnarnas verksamhet

Vid arbetslivskommissionens möten har man tagit upp utvecklingsområden, som kommer att förverkligas i samband med besöken.

Examensgrundernas funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet

I de nya examensgrunderna för grundexamen inom fordonsbranschen har man preciserat överensstämmelsen med arbetslivet i fråga om exempelvis elbilar och hybridfordon. Nya drivkrafter har beaktats på ett bra sätt och nya kompetensområden, såsom serviceförsäljning, har tagits med bra.

Förverkligande av valfrihet i avläggandet av examina

Examina kan i större utsträckning förverkligas i arbetslivet tack vare valfriheten i fråga om examensdelar. Det hjälper i framtiden också företag att bättre utveckla sin serviceaffärsverksamhet.

Erfarenheter av examensgrundernas funktion

De nya examensgrunderna för grundexamen inom fordonsbranschen träder i kraft den 1 augusti 2022.

De nuvarande grunderna för yrkes- och specialyrkesexamina inom fordonsbranschen motsvarar väl dagens kompetenskrav.

Allmänna observationer om arbetslivsresponsen (enkät för arbetsplatshandledare)

Enligt observationerna fanns variation i respondentantalen i arbetslivsresponsen i enkäten för arbetsplatshandledare när det gällde såväl grundexamen inom bilbranschen som yrkes- och specialyrkesexamen inom fordonsbranschen. För påståendet "Läroanstalten erbjöd tillräcklig introduktion för bedömning av studerandes yrkesprov" sågs mest spridning i arbetslivsresponsen på alla examensnivåer. För yrkesexamen inom fordonsbranschen var responsen under 4,0. Medeltalet i arbetslivsresponsen i arbetsplatsenkäten var 4,2 för grundexamen inom bilbranschen och specialyrkesexamen inom fordonsbranschen samt 3,8 för yrkesexamen inom fordonsbranschen.